

Een bosrijke omgeving ten zuiden van Gent

In het vorige nummer zijn we een kijkje gaan nemen in de volle Vlaamse Ardennen. Wanneer we deze streek in noordelijke richting verlaten, wordt het landschap vlakker en een tiental kilometer voor Gent rijden we door een bosrijke omgeving die, in vergelijking met de Vlaamse Ardennen en de Zwalmstreek, en ondanks zijn ligging bij deze grote agglomeratie, veel minder bekend is. Toch hebben deze bossen en hun omgeving, ondanks hun veel kleinere oppervlakte heel wat moois te bieden.

Aronskelk

Speenkruid

Bosanemoon

Zenegroen + Sleutelbloem

Pinksterbloem

Sleutelbloem

Muskuskruid

Bosanemoon

Twee Buizerden op de loer

Op de rand van de Leemstreek

De bossen die we nu verkennen heten het *Nerenbos*, *Bruinbos*, *Makegembos* en het *Makenbos* op het grondgebied van de gemeente Merelbeke (Schelderode, Munte, Melsen). Hun gezamenlijke oppervlakte is bijna 200 ha. De aanwezigheid van een mozaïekachtig patroon van zandige tot lemige bodems in deze streek en de verschillen in reliëf en waterhuishouding worden onmiskenbaar weerspiegeld in de plantengroei van deze bossen. Op de licht zandlemige bodems, en de hoger gelegen delen vinden we eikenbeukenbos, een bostype dat kenmerkend is voor zuurdere gronden. Er staan meest Zomereiken en Beuken, en in mindere mate berken, lijsterbes en dennen. De ondergroei is er vrij eentonig en bestaat vooral uit Adelaarsvaren en bramen. Toch zijn er ook mooie groeiplaatsen van Lelietjes der dalen ofte Meiklokjes en Dalkruid.

Veel soortenrijker zijn de bossen van het eikenhaagbeuktype op de meer lemige gronden. Ze hebben een

gevarieerde onderbegroeiing met Essen, Zwarte els, Esdoorn, Hazelaar, Olm, Meidoorn, Rode kornoelje, Gelderse roos, ... De oorspronkelijke boomlaag werd echter op veel plaatsen door populieren vervangen.

In tegenstelling tot het eerstgenoemde bostype, zijn dit bossen waar Bosanemonen, Slanke sleutelbloemen, Grootbloemmuur, Gele dovenetels en Gevlekte aronskelken voor kleurrijke voorjaarstapijten zorgen.

De Wilde hyacint komt, op één groeiplaats na, enkel in de meest zuidelijke bossen van Munte voor: deze Atlantische soort verkiest zwaardere gronden en bereikt hier de uiterste noordelijke grens van haar verspreidingsgebied.

Hoewel het reliëf hier minder uitgesproken is dan in de Vlaamse Ardennen, ontspringen in deze bossen toch enkele bronbeken met de typische begeleidende vegetatie: Bittere veldkers, Dotterbloem, Verspreidbladig goudveil en op één plaats ook Daslook, een kalkminnende soort die op kwelzones soms massaal kan optreden.

In de smalle stroken langs de beken,

waar de bodem rijk is aan slib (of alluvium), staan eveneens voorjaarsbloeiers zoals Slanke sleutelbloem, Speenkruid en Muskuskruid. In deze bossen groeit eveneens een ondersoort van de gekende Pinksterbloem: ze is iets forser dan haar familielid uit de graslanden.

Op enkele moerassige plaatsen, waar na kapping meer licht tot de bodem doordrong, kan zich een heel kleurrijke plantengroei ontwikkelen, met naast soorten uit het alluviale bos o.m. Moerasvergeet-me-nietje, Bittere veldkers, Penningkruid, Moerasspirea en Glad walstro; uit het water rijzen de sierlijke bloemtrosjes op van de Waterviolier, een waterplant die voorkomt in kwelmilieus. Lichtrijke padranden brengen weer enkele andere soorten aan, zoals Hemelsleutel, Vogelmelk, Kruipend zenegroen, Gevlekte orchis en Spekwortel.

In het licht van de vele gelijkenissen tussen deze bossen en die van de Vlaamse Ardennen, is het wel vreemd dat enkele erg kenmerkende planten uit dit heuvelland, zoals bijvoorbeeld Longkruid en Donkere ooievaarsbek, hier helemaal niet te vinden zijn.

Zelfs de Eekhoorn

Een wandeling in het broedseizoen biedt steeds gelegenheid voor mooie waarnemingen. Zo komen er ieder jaar wel enkele paren Braamsluiers en Fluiters tot broeden; Staartmees en Zwarte mees behoren hier tot de regelmatige broedvogels.

Aan de bosranden laten de mooi getekende Gekraagde roodstaart en de vlugge Grauwe vliegenvanger zich dikwijls bewonderen. In de vochtiger en ruigere bosgedeelten is de Nachtegaal jaarlijks op post. Zelfs de Kleine bonte specht, een soort waar relatief weinig van bekend is, gaat hier af en toe tot nestbouw over.

Van onze roofvogels nestelen hier ieder jaar Ransuilen en Bosuilen. Deze laatste houdt zich vooral op in de oudere zure beukebossen, terwijl de Ransuilen zich best voelen in enkele dichte lorkenaanplantingen waar ze een vrij grote slaappleats hebben. Ook de Torenvalk broedt jaarlijks wel ergens in de omgeving. Een paar jaar terug bleef een Wespindief een hele zomer lang in deze streek rondhangen, terwijl een Rode wouw er in het voorjaar gedurende een volle maand bleef pleisteren. Zou er kans zijn dat ze ooit tot broeden komen?

's Winters zijn er stevast Buizerden, Sperwers of Houtsnippen in de buurt; bij harde vorst ook Blauwe kiekendieven die op de open kouter van Munte hun uitverkoren jachtgebied aantreffen.

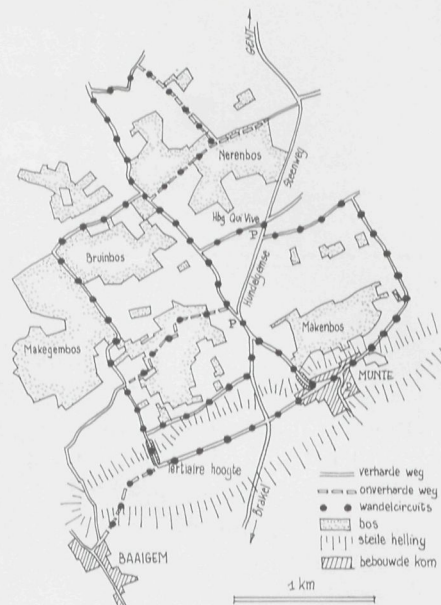
Wie op een wandeling goed uitkijkt, zal al gauw een Eekhoorn langs een boomstam zien klauteren; deze behendige klimmer is hier zo talrijk, dat men moeite heeft om in het najaar zelf nog een hazelnoot te bemachtigen. Een andere, niet minder fraaie, maar moeilijker te observeren knager, is de Eikelmuis. De moerassige laagten vormen geschikte biotopen voor diverse soorten amfibieën als de Kleine watersalamander, de Bruine kikker en de Gewone pad, terwijl je met wat geluk ook de Hazelworm te zien kunt krijgen.

Natuurwaarden

Deze bossen behoren volgens een indeling naar natuurlijksheidsgraad tot de rest-natuurlijke bossen: ze vertonen naast duidelijke menselijke invloeden (hak- en middelhout) ook kenmerken van het oorspronkelijke bos, namelijk de soortensamenstelling van de ondergroei is er weinig veranderd. Vanuit natuurbehoudsoogpunt zijn dit in Vlaanderen de meest waardevolle bosoecosystemen die we hebben. Die natuurfunctie moet hier dan ook voorrang hebben op bosontginning of recreatie.

Naast het in stand houden van het hakhout door geregeld kappen, lenen deze bossen zich, gezien hun vrij grote oppervlakte, ook tot het tot stand brengen van meer afwisseling in de bosstructuur, bijvoorbeeld door het creëren van open plekken.

Zo'n variatie heeft een gunstige invloed op de rijkdom aan vogels én planten. Hiervoor zouden de moerassige plekken goed in aanmerking komen. Op een van die plaatsen werden enkele jaren terug het hakhout en de bomen gekapt. Dit gaf het ontstaan aan een rijke moerasvegetatie, zoals hierboven beschreven. Door beschaduwing en bladval ontbreken deze vegetaties rond de andere plassen in het bos. Ook kwamen er een Wilde eend en een Waterhoen broeden, en wordt er 's winters regelmatig de Houtsnip gezien. Na het heropschieten van het hakhout en inplanten met populieren in de loop van de daaropvolgende jaren, ging het met die aanwinsten zoals te voorspellen was, weer achteruit.

Op stap

Dit lichtgolvende gebied, met zijn bossen, weilanden, houtkanten, knotwilgen, dreven en onverharde wegen, is landschappelijk erg aantrekkelijk. Hoewel hier nog geen bossen als reservaat in beheer zijn, werd het jachtrecht van het bos ten westen van Munte afgehuurd door de Wielewaal afdeling Gent. Dit bos, en de centrale hoofddreef van het Nerenbos, zijn voor wandelaars vrij toegankelijk. Er werden enkele sobere accommodaties aangebracht ten behoeve van de recreanten. Deze opengestelde dreven kunnen makkelijk in een langer wandelcircuit in de omgeving worden ingeschakeld.

Op bijgaand kaartje zijn de mooiste wandelroutes aangegeven. De kouter van Munte (tertiaire hoogte op kaart), die ten zuiden van deze bossen gelegen is, biedt een prachtig panorama over dit landschap. Van hieruit is het maar een kleine poos wandelgenot om, via landelijke wegen, naar de dorpskommen van Baaigem en Munte te stappen. In de steile hellingen van deze hoogte liggen enkel mooie ouderwetse holle wegen en het oude kasteeltje van Munte is een omweg dubbel en dwars waard. □

Karel Desmet

De auteur is medewerker van het Laboratorium voor Oecologie, R.U. Gent.
Bottelaredries 1a
9240 Merelbeke (Bottelare)